

The Importance of Minhag

Minhag - Mamonos

Nov. 7, 1993

1) Importance of Minhag

תלמוד ירושלמי מסכת פסחים פרק ד הלכה ג
כשם שקונסין להלכה כך קונסין למנהג מניין שקונסין בו למנהג חד בר נש זבין גמלא לחד ארמאי אתא עובדא קומי רבי שמעון בן לקיש וקנסיה בכיפלה בגין דייחזר ליה גמלא

מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק יד

הלכה טו

אמר ר' לוי מגילת אסתר צריך לקרותה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר למען יזמרך כבוד ולא ידום, יזמרך כבוד בלילה, ולא ידום ביום. לפיכך נהגו לקרותה במוצאי שבתות שתיים: ר' מאיר כי החליף בכנישתא, שמע קליהון דסדראי, אמר לון עד מתי אתם עושים את התורה קריות קריות, אמרו לו משום למען יזמרך כבוד, ושבקון.

הלכה טז

ונהגו העם לאומרה במוצאי שבתות של אדר, עד שיעברו חמשה עשר ימים באדר; ומיקרי היכי קרו, בשבת ראשונה של אדר קורין העם ביחד, עד בלילה ההוא, ובמוצאי שבת שנייה קורין מן בלילה ההוא, עד ודובר שלום לכל זרעו. בשיר השירים, קורין אותו בלילי שני ימים טובים של גליות האחרונים, חציו בלילה אחד, וחציו בלילה השני. ברות, במוצאי יום טוב הראשון של עצרת עד חציו, ומשלים במוצאי יום טוב האחרון, ויש אומרים בכלן מתחילין במוצאי שבת שלפניהם ונהגו כן העם, שאין הלכה נקבעת עד שיהא מנהג, וזה שאמרו מנהג מבטל הלכה, מנהג וותיקין, אבל מנהג שאין לו ראייה מן התורה, אינו אלא כטועה בשיקול הדעת.

2) G'zaira, Takana, and Minhag

A) Uprooting a D'rash

רמב"ם הלכות ממרים פרק ב הלכה א

ב"ד גדול שדרשו באחת מן המדות כפי מה שנראה בעיניהם שהדין כך ודנו דין, ועמד אחריהם ב"ד אחר ונראה לו טעם אחר לסתור אותו הרי זה סותר ודן כפי מה שנראה בעיניו, שנאמר אל השופט אשר יהיה בימים ההם אינך חייב ללכת אלא אחר בית דין שבדורך.

רדב"ז הלכות ממרים פרק ב הלכה א

ב"ד הגדול שדרשו וכו'. משמע מדברי רבינו אפי' שאין ב"ד השני גדול מן הראשון בחכמה ובמנין והא תנן סתמא במשנת עדיות אין ב"ד יכולין לבטל דברי ב"ד חבירו עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין. וי"ל דהך מתנא מפרש רבינו בתקנות וגזירות אבל בדין מן הדינים שלמדו אותן באחת מהמדות יכול לבטל דאלת"ה במה יתקיים קרא דאל השופט אשר יהיה בימים ההם והכי משמע לישנא דלבטל דברי ב"ד חבירו דבתקנות וגזרות שייך לשון בטול ודוק.

כסף משנה הלכות ממרים פרק ב הלכה א

בית דין הגדול שדרשו וכו'. למד כן רבינו ממאי דאשכחן תנאי בתראי דפליגי אקמאי וכן אמוראי בתראי פליגי אקמאי והא דתנן בפ"ק דעדיות (משנה ה') שאם יראה ב"ד את דברי היחיד ויסמוך עליו שאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו עד שיהא גדול ממנו בחכמה ובמנין מוקי לה רבינו בשארות יחיד ואותם רבים נחלקו בגזירה או תקנה כלומר שאם ב"ד פסק כדעת היחיד אין ב"ד אחר יכול לחלוק ולפסוק כדעת הרבים אלא אם היה גדול וכו' וכמו שיתבאר בסמוך אבל אם נחלקו בשוה דורש באחת מן המדות וזה באחרת אה"נ שיכול לבטל דבריו אפילו שאינו גדול כמוהו בחכמה ובמנין. ואם תאמר אם כן אמאי לא פליגי אמוראי אתנאי דהא בכל דוכתא מקשינן לאמורא מתנתינן או מברייטא וצ"ל אנא דאמרי כי האי תנא ואם לא יאמר כן קשיא ליה וכפי דברי רבינו הרשות נתונה להם לחלוק על דברי התנאים. ואפשר לומר שמיום חתימת המשנה קיימו וקבלו שדורות האחרונים לא יחלקו על הראשונים וכן עשו גם בחתימת הגמ' שמיום שנחתמה לא ניתן רשות לשום אדם לחלוק עליה:

B) General Rules

רמב"ם הלכות ממרים פרק א

הלכה ב

כל מי שאינו עושה כהוראתו עובר בלא תעשה שנאמר לא תסור מכל הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, ואין לוקין על לאו זה מפני שניתן לאזהרת מיתת בית דין, שכל חכם שמורה על דבריהם מיתתו בחנק שנאמר והאיש אשר יעשה בזדון וגו', אחד דברים שלמדו אותן מפי השמועה והם תורה שבעל פה, ואחד דברים שלמדו מפי דעתם באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן ונראה בעיניהם שדבר זה כך הוא, **ואחד דברים שעשאו סייג לתורה ולפי מה שהשעה צריכה והן הגזרות והתקנות והמנהגות**, כל אחד ואחד מאלו השלשה דברים מצות עשה לשמוע להן, והעובר על כל אחד מהן עובר בלא תעשה, הרי הוא אומר על פי התורה אשר ירוך אלו התקנות והגזירות והמנהגות שיורו בהם לרבים כדי לחזק הדת ולתקן העולם ועל המשפט אשר יאמרו אלו דברים שילמדו אותן מן הדין באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן, מכל הדבר אשר יגידו לך זו הקבלה שקבלו איש מפי איש.

הלכה ג

דברי קבלה אין בהן מחלוקת לעולם וכל דבר שתמצא בו מחלוקת בידוע שאינו קבלה ממש רבינו, ודברים שלמדין מן הדין אם הסכימו עליהן בית דין הגדול כולן הרי הסכימו, ואם נחלקו בהן הולכין אחר הרוב ומוציאין הדין אחר הרבים, וכן הגזרות והתקנות והמנהגות אם ראו מקצתן שראוי לגזור גזירה או לתקן תקנה **או שיניחו העם המנהג הזה**, וראו מקצתן שאין ראוי לגזור גזרה זו ולא לתקן תקנה זו ולא להניח מנהג זה נושאין ונותנין אלו כנגד אלו והולכין אחר רובן ומוציאין הדבר אחר הרבים

רמב"ם הלכות ממרים פרק ב הלכה ב

בית דין שגזרו גזרה או תקנו תקנה והנהיגו מנהג ופשט הדבר בכל ישראל, ועמד אחריהם בית דין אחר ובקש לבטל דברים הראשונים ולעקור אותה התקנה ואתה הגזרה ואתה המנהג, אינו יכול עד שיהיה גדול מן הראשונים בחכמה ובמנין, היה גדול בחכמה אבל לא במנין, במנין אבל לא בחכמה, אינו יכול לבטל את דבריו, אפילו בטל הטעם שבגללו גזרו הראשונים או התקינו אין האחרונים יכולין לבטל עד שיהיו גדולים מהם, והיאך יהיו גדולים מהם במנין הואיל וכל בית דין ובית דין של שבעים ואחד הוא, זה מנין חכמי הדור שהסכימו וקבלו הדבר שאמרו בית דין הגדול ולא חלקו בו.

C) Examples of G'zairos

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט הלכה ד

וכן בשר היה ועוף בין בחלב היה בין בחלב בהמה אינו אסור באכילה מן התורה לפיכך מותר לבשלו ומותר בהנייה, ואסור באכילה מדברי סופרים כדי שלא יפשעו העם ויבואו לידי איסור בשר בחלב של תורה ויאכלו בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה, שהרי אין משמע הכתוב אלא גדי בחלב אמו ממש לפיכך אסור כל בשר בחלב

רמב"ם הלכות שבת פרק ו הלכה א

אסור לומר לגוי לעשות לנו מלאכה בשבת אע"פ שאינו מצווה על השבת ואע"פ שאמר לו מקודם השבת ואע"פ שאינו צריך לאותה מלאכה אלא לאחר השבת, ודבר זה אסור מדברי סופרים כדי שלא תהיה שבת קלה בעיניהן ויבואו לעשות בעצמן.

רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יא הלכה ד

ועוד החמירו בנות ישראל על עצמן חומרא יתירה על זה, ונהגו כולם בכ"מ שיש ישראל שכל בת ישראל שרואה דם אפילו לא ראתה אלא טיפה כחרדל בלבד ופסק הדם סופרת לה ז' ימים נקיים ואפילו ראתה בעת נדתה, בין שראתה יום אחד או שנים או השבעה כולן או יתר משיפסוק הדם סופרת שבעת ימים נקיים כזבה גדולה וטובלת בליל שמיני אע"פ שהיא ספק זבה או ביום שמיני אם היה שם דוחק כמו שאמרנו ואח"כ תהיה מותרת לבעלה.

D) A G'zaira That Did Not Work

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לה עמוד ב

מתני' ואלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואין איסורן איסור הנאה חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו והפת והשמן שלהן רבי ובית דינו התירו השמן

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לה עמוד ב

והשמן שלהן שמן רב אמר דניאל גזר עליו... ושמן דניאל גזר והאמר באלי אבימי נותאה משמיה דרב פיתן ושמן יינן ובנותיהן כולן משמנה עשר דבר הן וכי תימא אתא דניאל גזר ולא קיבל ואתו תלמידי דהלל ושמאי וגזור וקיבל א"כ מאי אסדהותיה דרב אלא דניאל גזר עליו בעיר ואתו אינהו וגזור אפילו בשדה ול יהודה הנשיא היכי מצי למישרא תקנתא דתלמידי שמאי והלל והתנן אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול הימנו בחכמה ובמנין ועוד הא אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן בכל יכול לבטל בית דין דברי בית דין חבירו חוץ משמונה עשר דבר שאפילו יבא אליהו ובית דינו אין שמעין לו אמר רב

משרשיא מה טעם הואיל ופשט איסורו ברוב ישראל שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל דאמר רבי שמואל בר אבא אמר רבי יוחנן ישבו רבותינו ובדקו על שמן שלא פשט איסורו ברוב ישראל וסמכו רבותינו על דברי רשב"ג ועל דברי רבי אלעזר בר צדוק שהיו אומרים אין גוזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה.

E) Examples of Takanos

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג חלק ד (דפוס פראג) סימן קנג
והחרם אשר שם רבינו גרשם שלא ישא איש שתי נשים אין להתירה אלא במאה אנשים מלמדיה ונורנדיא"ה וצרפת. גם לא יתירו אותה עד שיראו טעם להתיר. גם באותו ענין שתהא [כתובה] צרורה ומונחת במשכונות או במעות.

שו"ת צמח צדק (הקדמון) סימן כח

פעם אחת היו הערלים מוכרי דגים מייקרים השער לפי שראו שהיהודים קונים לכבוד השבת ואין מניחין בשביל היוקר ועשו הקהל הסכמה ששום אדם לא יקנה דגים שני חדשים. ושאלו התלמידים אותי אם רשאים לעשות כן כיון דכבוד שבת הוא ועוד דאיתא פרק ב' דביצה דף ט"ז כל פרנסתו של אדם קצובין לו מראש השנה. חוץ מהוצאת שבת וי"ט אם מוסיף יוסיפו לו וכו'. וא"כ אין פסידא בזה אם קונים ביוקר לכבוד השבת דהקב"ה פורע לו:

תשובה: יראה דשפיר דמי למיעבד כך מהא דאיתא במתני' סוף פרק א' דכריתות מעשה שעמדו קינין בירושלים בדינר זהב אמר רבי שמעון בן גמליאל המעון הזה לא אלין הלילה עד שיהו בדינרין נכנס לבית דין ולימד האשה שיש עליה חמש לידות ודאות חמש זיבות ודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה ועמדו קינים בו ביום ברבעתים ופירש רש"י אף על פי שהיקל על דברי תורה עת לעשות לה הוא שאלמלא לא ימצאו יחדלו מלהביא אפ"ל אחד ויאכלו קדשים בטומאת הגוף עכ"ל: הרי אפילו בדבר דאורייתא היקל משום היותר כל שכן קניית דגים דאינו אלא לכבוד שבת אף על גב דכבוד שבת נמי דאורייתא הוא דכתיב וקראת לשבת עונג ואמרינן בפסחים פרק אלו דברים דף ס"ח אמר רבה הכל מודים בשבת דבעינן לכם וכו'. ובפרק כל כתבי דף קי"ח קאמר במה מענגה רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב אמר בתבשיל של תרדין ודגים גדולים וראשי שומים. משמע מזה לכאורה דכבוד שבת בדגים דאורייתא הוא הא התם בסמוך קאמר רב חייא בר אשי אמר רב אפילו דבר מועט ולכבוד שבת עשאו הרי זה עונג הרי מבואר דמדאורייתא בכל מילי דעשאו לכבוד שבת סגי ולא דוקא דגים והא דאמר רב יהודה אמר רב דצריך לענגו בדגים גדולים היינו מאן דאית ליה ברווחה ויכול למצוא בנקל. אבל למאן דלית ליה סגי בכל מילי. וכן כתב הטור א"ה בסיומן רמ"ב. לכך אם על ידי זה שקונים לכבוד שבת דגים מתייקר השער שפיר דמי לעשות תיקון שלא יקנו דגים כלל לכמה שבתות כדי שיוזלו:

ולכא למימר דשאני גבי קינים דיחדלו אחר כך לקנות אפ"ל אחד ויאכלו קדשים בטומאת הגוף כמו שפירש רש"י התם הוא דהוי משום עת לעשות לה' וגו' אבל גבי כבוד שבת כיון דפרנסת שבת אינן קצובין והקב"ה פורע הכל לא ימנעו מלקנות בשביל היוקר. וא"כ אין כאן עת לעשות לה' וגו'. הא לאו מילתא הוא דכשם דחיישינן בקינים שלא יקנו אפילו אחד מחמת היוקר הכי נמי איכא למיחש גבי שבת שעניינים לא יקנו לעולם דגים מחמת היוקר דודאי מי שיש לו ממון מצוי להוציא יכול להרבות להוצאת שבת לכבודו והקב"ה פורע לו. אבל עניינים שאין להם ממון מצוי כדי להוציא הרבה לכבוד השבת היאך יהיו יכולים לקנות כיון שאין להם. ותדע שהרי אמר רבי עקיבא עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות ואם כן אם הדגים יתייקרו כל כך לא יוכלו העניינים לעולם לכבד את השבת בדגים. לכך שפיר דמי לעשות תיקון שלא יקנו דגים כלל לכמה שבתות כדי שיוזלו ויוכלו אחר כך אפילו עניינים לכבד את השבת בדגים והיינו עת לעשות לה' וגו'. כמו בקינים דרבן שמעון בן גמליאל דכריתות והוא מעין מה שאמרו מוטב שיחלל שבת אחד כדי שיקיים שבתות הרב הנלע"ד כתבת:

ספר כלבו סימן קטז

חרם קדמונים... ושלא לראות בכתב ששולח אדם לחבירו בלא ידיעתו ובלא רשותו...

F) No New G'zairis (sources from Encyclopedia Talmudis)

מגיד משנה הלכות חמץ ומצה פרק ה הלכה כ

וכן מותר ללוש העיסה ביין ושמן וכו'. זה כדברי ההלכות שהעלו פ' כל שעה שהלכה כר"ע דאמר (דף ל"ו). מותר ללוש עיסה ביין ושמן ודבש אע"פ שיש עמהם מים לפי שאע"פ שהן מחמציץ עם תערובת המים אין ממהרין להחמץ יותר מהמים לבדן ואין צריך לומר לקטף שמותר חוץ מיום ראשון שצריך לחם עוני כמו שמפורש בהל בארוכה. וכן הוכיחו קצת מפרשים האחרונים ז"ל וכן עיקר. ופירש"י ז"ל יום ראשון לילה הראשון וכן נראה מדברי רבינו לפי מה שכתב פ"ו וכן הוא בירושלמי אמר ריב"ל אותו כזית שאדם יוצא ידי חובתו בפסח צריך שלא יהא בו משקין ע"כ. ובהשגות ואני אומר אולי לא נאמר כן אלא בזרזים שהיו אופין אותה מיד אבל להתיר לכל אדם כשאר עיסות לא וכן הוא עיקר עכ"ל. ואני אומר אין לנו לגזור גזרות מדעתנו אחר דורות הגאונים ז"ל:

רא"ש מסכת שבת פרק ב:טז

וסוף דברי הגאונים אבל אין אנו נוהגין לאומרה ערבית אפ"ל שחרית שמא יארע לו אונס חולי או בולמוס ויטעום כלום ונמצא שקרן בתפלתו. ומה שרגילים ששליח צבור אומר שחרית היינו לפי שאי אפשר שלא יתענו מקצת בני אדם מן הצבור ועל מה שחששו הגאונים שמא ימצא שקרן בתפלתו דבריהם תמהים דא"כ היאך לזה אדם תעניתו ופורע וא"כ יעשה שקרן בתפלתו. ועוד תמיהני היאך יכלו הגאונים לחדש גזירה אחר שסתם רב אשי הש"ס.

ערוך השולחן אורח חיים הלכות שבת סימן שא סעיף קה

כתב רבינו הב"י בסעי' ל"ז מותר לצאת בשבת בבתי ידים הנקראים גואנטי"ש ובלשונינו הענטשו"ך ויש מי שמחמיר להצריך שיתפרם בבתי ידים של מלבושיו בע"ש או שיקשרם בהם קשר של קיימא יפה וראוי לחוש לדבריו על"ל טעם המתיר שהרי הוא מלבוש ככל המלבושים שכל המלבושים הם לגוף ואלו הם מלבוש להידיים וטעם האוסר מפני שידוע שא"א למשמש בהגוף בטוב בהבתי ידים וחיישינן שירצה למשמש ויעבירונו מידו ויטלטל ל אמות ולכן בעינן תפירה או קשירה [ב"י] דבכה"ג הוי כדבר אחד עם המלבוש ויש מי שאומר דבקשירה אינו בטל על גבי הבגד והוי משוי כשיפשטנו [ט"ז סק"ו] ובערב"ל ובלשונינו מופט"א והיינו ששני הידיים מתחממים בו וודאי מותר דאף אם יציא יד אחת תשאר על ידו השנייה [שם] אבל בהענטשו"ך ראוי להחמיר וכן המנהג ואם הקור גדול יש להתיר בפשיטות.

שו"ת הריב"ש סימן רמא

אל הה"ר מנחם הארוך נר"ו תנוה דעתך שהנחת את דעתי בתחומיך, יוסיף השם על שנותיך ויאריך את ימיך, וימלא משאלות לבך ויפיק את זממך, יגדיל בריאותך וירבה את שלומך, אמן.
שאלת להודיעך דעתי בענין קטלנית, אי אמרינן דאם נשאת לא תצא, כדעת הרמב"ם ז"ל, או לא; ואפילו לדבריו, אם התרו בו ב"ד והמרה את פיהם, אם כופין אותו להוציא מההיא משנה דפרק ל אחין, ואם לא התרו בו והתרו בה, מהו. גם אם מת אחד מהם במגפה, אם דעתי לדונה בקטלנית גמורה, או אם יש לחלק.
תשובה: אע"פ שדעת הרא"ש ז"ל שכופין אותו להוציא, דחמירא סכנה מאסורא, וכמו שב"ד חייבין להפריש האדם מאיסור, כך חייבין למונעו שלא יפשע בעצמו, כמ"ש זה משמו בספר אבן העזר (סי' ט). מ"מ, דעת הרמב"ם ז"ל נראה יותר נכון; +ב"י אה"ע סי' ט, בד"ה ומ"ש בשם + שכיון שלא מצינו זה בגמרא, רק: לא תנשא, דמשמע לכתחלה דוקא; כהנהגה דבשלהי פרק כיצד (כ"ה), דמטיק בגמ' דאם נשאת לא תצא, דכל ברננה לא מפקינן; הכא נמי, דקתני: לא תנשא, לכתחלה הוא. ואין לנו להוסיף על גזרות של דבריהם.

3) What is a Minhag?

הקדמת הרמב"ם למשנה

והחלק החמישי הם הדינים שנעשו בדרך העיון להסדרת הענינים שבין בני אדם דבר שאין בו הוספה על דברי תורה ולא גרעון, או בענינים שהם מפני תקון העולם בעניני הדת, והם שקוראים אותם חכמים תקנות ומנהגות ואסור לעבור עליהם בשום פנים הואיל והסכימה עליהם כל האומה, וכבר הזהיר שלמה ע"ה מלעבור עליהם ואמר ופורץ גדר ישכנו נחש, ותקנות אלה רבות מאד נזכרו בתלמוד ובמשנה, מהם בעניני אסור והתר, ומהם בעניני ממונות, ומהם תקנות שתקנו נביאים כגון תקנות משה ויהושע ועזרא כמו שאמרו משה תיקן להם לישראל שיהו שואלים ודורשין הלכות פסח בפסח, ואמרו משה תיקן להם לישראל הזן בשעה שירד המן, אבל תקנות יהושע ועזרא רבים הם. ומהם תקנות מיוחסות ליחידים מן החכמים, כגון הלל התקין פרוזבול, התקין ר"ג הזקן, התקין ריב"ז, והרבה בתלמוד התקין ר' פלוני. ומהם תקנות מיוחסות לרבים כאמרם באושא התקינו, או תקנו חכמים, או תקנת חכמים, ורבים כיוצא באלה.

שדי חמד חלק ד מערכת ה כלל לו

לו) מנהג הגאון מהר"י מברונא בסי' כ"ג כהנא עבגה שאקד

הלכה בין לניטין ולחליצה ולאיסור והיסור ולחמץ
וכפרק ב' דקידושין פריך ותנא קמח ליה הכל כמנהג המדינה
(בתימיה) ותנא והדר מפרש הגאון הכ"ל דכתי דמנייהו מחבריה
דמנהג עוקר הלכה בדיני הכ"ל לניטין כפרק גס פסח לענין
גס מקושר לחליצה כפרק מנות חליצה לענין חליצה בסמל גז' וכו'
עין שם בדב"ק ולפי שהוא מקצוע גדול כפרס ויש חילוקים
רבים בדברי הפוסקים מה לרחק ומה לקרב ולאו כל אפיא אן
אמרתי אלקטה באמרים איזה גרגרים אשר בספרי הפוסקים
אמורים בסיעתא דשמיא את אשר ראו עיני בספרין של דיקים
בעניינים אלו וידעתי מך ערכי וחסרון בקיאותי אבל לא עלי
המלאכה לגמור וכל ארס אינו חייב אלא כשיטרו חס החלי
בטורם לורי ונחלי (ולמודעי אני לריך כי אחר שכתבתי כל הכתוב
בקונטרס זה בעניינים אלו ראיתי בכמה ספרים שדברו בתורת
המנהגים ולא איסתייעא לי לעיין בדברי קדשם ולהוציל לוחתי
בעה"י אשא את שמוחם אחר סיים כלל זה אם ירצה השם):

תלמוד ירושלמי מסכת יבמות פרק יב הלכה א

ר' בא בר יהודה בשם רב אם יבוא אליהו ויאמר שחולצין במנעל שומעין לו שאין חולצין בסנדל אין שומעין לו שהרי הרבים נהגו לחלוץ בסנדל והמנהג מבטל את ההלכה רבי זעירא רבי ירמיה בשם רב אם יבוא אליהו ויאמר שאין חולצין במנעל שומעין לו שאין חולצין בסנדל אין שומעין לו שהרי הרבים נהגו להיות חולצין בסנדל והמנהג מבטל את ההלכה.

תלמוד ירושלמי מסכת בבא מציעא פרק ז הלכה א

השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב מקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב אינו רשאי לכופן מקום שנהגו לזון יזון לספק במתיקה יספק הכל כמנהג המדינה מעשה ברבי יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא שכור לנו פועלים הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו אמר לו בני אפילו אם אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן שהן בני אברהם יצחק ויעקב אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד רבן שמעון בן גמליאל אומר לא היה צריך לומר הכל כמנהג המדינה:

גמ' - אמר רב הושעיה זאת אומרת המנהג מבטל את ההלכה אמר רבי אימי כל המוציא מחבירו עליו להביא ראיה חוץ מזו.

4) Minhag Trumps Monetary Laws

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף צד עמוד א

משנה - מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה והשואל להיות פטור מלשלם נושא שכר והשוכר להיות פטורין משבועה ומלשלם כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וכל תנאי שיש מעשה בתחילתו תנאו בטל וכל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עמו מתחילתו תנאו קיים

גמרא - אמאי מתנה על מה שכתוב בתורה הוא וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא מני רבי יהודה היא דאמר בדבר שבממון תנאו קיים דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה הרי זו מקודשת ותנאו בטל דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בדבר שבממון תנאו קיים ומי מצית מוקמת לה כרבי יהודה אימא סיפא כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אתאן לרבי מאיר הא לא קשיא לעולם רבי יהודה היא וסיפא בדבר שאינו של ממון אימא סיפא כל תנאי שיש בו מעשה בתחילתו תנאו בטל מאן שמעת ליה דאית ליה הא סברא רבי מאיר דתניא אבא חלפתא איש כפר חנניא אמר משום רבי מאיר תנאי קודם למעשה הרי זה תנאי מעשה קודם לתנאי אינו תנאי אלא כולה רבי מאיר היא ושאני הכא דמעיקרא לא שעבד נפשיה תנא ומתנה שומר שכר להיות כשואל במאי בדברים אמר שמואל בשקנו מידו ורבי יוחנן אמר אפילו תימא בשלא קנו מידו בהיה הנאה דקא נפיק ליה קלא דאיניש מהימנא הוא גמיר ומשעבד נפשיה.

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף עד עמוד א

אמר רבא הני בי תלתא דיהבי זוזי לחד למזבן להו מידי וזבן לחד מינייהו זבן לכולהו ולא אמרן אלא דלא צר וחתים איניש איניש לחודיה אבל צר וחתים איניש איניש לחודיה למאן דזבן זבן ולמאן דלא זבן זבן אמר רב פפי משמיה דרבא **האי סיטומתא קניא** למאי הלכתא רב חביבא אמר למקניא ממש רבנן אמרי לקבולי עליה מי שפרע והלכתא לקבולי עליה מי שפרע ובאתרא דנהיגו למקני ממש קנו.

רש"י מסכת בבא מציעא דף עד עמוד א

סיטומתא - חותם שרושמיין החנונים על החביות של יין, שלוקחין הרבה ביחד ומניחין אותו באוצר הבעלים, ומוליקין אותן אחת אחת למכור לחנות, ורושמיין אותם לדעת שכל הרשומות נמכרות.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף פט עמוד ב

דאמר ר' יצחק מנין שהפקר ב"ד היה הפקר שנא' +עזרא י'+ כל אשר לא יבא לשלשת הימים כעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה ר' אלעזר אמר מהכא +יהושע י"ט+ אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות למטות בני ישראל וכי מה ענין ראשים אצל אבות אלא לומר לך מה אבות מנחילין בהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין את העם כל מה שירצו.

שו"ת רבינו גרשום מאור הגולה סימן ע

וששאלתם ראובן שהיה לו מערופיא של כומרין, ובקש מן הקהל לגזור שלא יכנוס ישראל למערופיא שלו. והשיבוהו הקהל לא תגזור עלינו, אבל אם רצונך קנה אותה ממנו. וכן עשה, וגזרו גזרה. ועכשיו אומר אחיו שמעון, מערופיא זו של אבינו היה, ואני רוצה לנהוג בה כמות.

כך דעתי נוטה, ממה שכתוב בשאילה, בקש לגזור שלא יכנס אחד מהם למערופיא, ואמרו לו הקהל לא תגזור עלינו, **מכלל שאין נוהגין באותו מקום לפרוש איש ממערופיא של חברו**. וכיון שלא נהגו, במה יכול שמעון לכנוס באותה מערופיא, שקנה ראובן מן הקהל, וגזרו שלא יכנוס בה אדם. אם בכח וראיה שהיה מערופיא של אביו, השתא שראובן בא מכה עצמו, ויודעים הכל שמערופיא שלו, לא רצה הקהל מלהנהיג במערופיא, עד שקנה מהם, שמעון הבא מכה אביו, בדברים ולא בראיה, מה כחו ומה

חזקתו. ואפילו יש עדים שהיא מערופא של אביו, מה אלימא כחו מכה ראובן. ולראובן עצמו לא רצו הקהל לפרוש עצמן מאותה מערופא, עד שקנה מהם, לפי שאין באותה מקום דין מערופא. הלכך שמעון זה צריך לפרוש ממערופא ז', ואם עובר על גזרת הקהלות בר דינא הוא.

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג חלק ד (דפוס פראג) סימן תתטו

ראובן הי' לו מערופיא של כומרים כמה שנים והאי ראובן צורבא מרבנן הוא ומלמד תורה לרבים בחנם והכירו תלמידיו בריוח שמרויח במערופיא ונכנסו להפסידו וקובל עליהם בקהל והפרישום בחרם מאותו מערופיא ונסתפק להם אם יש להפריש שאר ישראל [שאינם תלמידיו מאותו מערופיא] מתוך שאילתכם [אינו] ניכר אם יש במקומכם דין מערופיא או לאו ואין אדם אחד יכול לכפות הקהל שינהגו לו מנהג לעצמו ואע"ג דאמר רב הונא (ב"ב כ"א ע"ב) האי בר [מבואה] דאוקי ריחיא ואתא בר מבוי חברי' ומוקי גבי' דינא הוא דמעכב עלי' דא"ל קא פסקת לחיותאי לית הלכתא כר"ה דהא אותיבתי' עושה אדם חנות בצד חנותו של חבריו כו' ואע"ג דאוקימ' [כתנאי הוא דאמר כרשב"ג] דאמר אף [לשכינן] כופהו [והלכה] כת"ק דרשב"ג דאמר [ולשכינן] אינו כופהו וה"מ במקום שלא נהגו אבל במקום שנהגו הכל כמנהג המדינה וה"מ בשאר אינשי אבל צורבא מרבנן [דעסיק] במילי דשמיא [מסתברא] למיעבד תקנתא כי היכא דלא תטרוד מגירסי דאמר (ב"ב כ"ב ע"א) רב דימי מנהרדעי אייתי גרוגרות בספינה א"ל ריש גלותא פוק חזי או /אי/ צורבא מרבנן הוא נקט ליה שוקא ואמר'י נמי (יומא ע"ב ע"ב) ר' יוחנן רמי כתי' ועשית לך ארון עץ וכת'י ועשו ארון עצי שטים מכאן לתלמידי' שבני עירם מצוים לעשות מלאכתן. אבל מצאתי על אותו מערופי' של ישראל אין לישראל חבריו [לפייסן] ולשחדו כדי להפקיע מישראל דכתי' על שאול ועל בית הדמים אשר המית הגבעונים וגו' מתוך שהרג הכהנים שהיו מספיקי' להם מזון כאלו הרגו (יבמות ע"ה ע"ב) ויורד לחיי חבריו הוא וכו' ואמר'י (קידושין נ"ט ע"א) עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה ממנו נקרא רשע ואמר בפ' לא יחפור (כ"א ע"ב) בר מבואה כו' מעכב עלי' דא"ל פסקת לחיותאי א"ל רבינא לרבא לימא ר"ה דאמר כר' יהודה ולא כרבנן דתנן ר"י לא יחלק קליות לתינוקות שמרגלי' אצלו וחכמי' מתירי' אפי' תימא רבנן ע"כ לא אמרי רבנן אלא דא"ל אנא פליגנא אמגוזי את [פלוג שיוסקי] אבל הכא אפי' רבנן מודו דא"ל פסקת חיותאי מאלו הראיות נראה דאסור. ור"ת אומר דנכסי הגוי הרי הן כמו הפקר וכל מי שיכול להחזיק בנכסיו מחזיק והן שלו וכו' שאינו גוזלו ואמר בב"מ (י' ע"א) מי שהניח פאה ובא עני ופירש טליתו עליה [ובא] אחר והחזיק בה זכה וכן נמי גבי מציאה לפיכך נראה דמותר. (שאלת ר"ג מאור הגולה).